

теоретичні методи: вивчення наукової літератури, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукової інформації; здійснено пошук інформації в електронній базі даних Google Scholar, українських і зарубіжних веб-сайтах. Науковий пошук охоплював: 1) теоретико-методологічний аналіз змісту наукових дефініцій «підліткова агресія», «соціальна занедбаність»; 2) висвітлення шляхів вдосконалення соціально-педагогічної роботи з соціально занедбанними підлітками, які мають підвищений рівень агресії. Узагальнено і систематизовано наукову інформацію про агресію та соціальну занедбаність як наукові категорії. Представлено сутність наукових термінів «агресивна підліткова поведінка» та «соціальна занедбаність підлітків». Встановлено, що соціально занедбані підлітки доволі часто проявляють агресію. Шляхом узагальнення поглядів науковців представлено основні риси агресивних соціально занедбаних підлітків. Так, у них низький рівень загальноосвітніх, соціально-етичних знань; спостерігається відставання у загальному розвитку; їм притаманне неадекватне ставлення до себе та навколишніх; можна спостерігати невідповідність їхньої поведінки тим соціальним нормам, які прийняті у суспільстві. Розкрито основні стадії розвитку соціальної занедбаності, яка спричиняє появу у підлітків прояви агресивної поведінки. Головна увага у статті зосереджена на характеристиці методичних і практичних аспектів роботи з категорією підлітків для яких властивий підвищений рівень агресії. Представлено перелік принципів, а також методів (формування свідомості, організації діяльності, стимулювання діяльності), яких повинні дотримуватися соціальні фахівці (соціальні педагоги, практичні психологи та соціальні працівники) у роботі з агресивними соціально занедбанними підлітками. Доведено, що основоположну методологічну роль у подоланні соціальної занедбаності підлітків з підвищеним рівнем агресії відіграє ідея «дитиноцентризму». Розкрито зміст соціально-педагогічної роботи з підлітками, що мають підвищений рівень агресії, а саме розглянуто практичні аспекти організації спортивних змагань, естафет, групових бесід, роботи з батьками, ігрової діяльності. Чільне місце у роботі з агресивними підлітками відводимо шкільній медіації.

Ключові слова: агресія, підліткова агресія, соціальна занедбаність, соціальна підтримка, інноваційні методи роботи.

УДК 373.2.011.3-051:378]:373.2.06:316.362

Раїса Пріма

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID 0000-0002-3278-1900

DOI 10.24139/2312-5993/2022.04/100-110

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню аспектів мотиваційної складової підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій. Проаналізовано психолого-педагогічні підходи до визначення понять «мотивація», «мотив», «мотиваційна готовність майбутніх педагогів». З'ясовано, що мотивацією для майбутнього вихователя є бажання вчитися не тільки заради досягнення академічної успішності, але і для професійного росту у сфері взаємодії з родинами учасників бойових дій. Окреслено наукові підходи до визначення структури мотиваційного компонента підготовки майбутніх

вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій, прийоми та шляхи його реалізації. Визначено критерій мотиваційного компонента (сформованість професійно важливих мотивів, цінностей, інтересів та потреб до педагогічної діяльності під час роботи вихователя з сім'ями учасників бойових дій) та його показники (інтерес до сімей учасників бойових дій як до особливої категорії родин; наявність особистісно значущої мети; високий рівень досягнення мотивації успіху у роботі з сім'ями учасників бойових дій, усвідомлене ставлення до такої категорії сімей як сім'ї учасників бойових дій, внутрішня потреба до взаємодії з сім'ями учасників бойових дій, наявність вольових якостей (цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, дисциплінованість, відповідальність та самокритичність у професійній діяльності). Визначено умови реалізації мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій: налаштування майбутніх педагогів на усвідомлення цінності своєї професії; сприятливий мікроклімат; прагнення майбутніх вихователів до удосконалення форм та методів роботи; організація взаємодії вихователів з батьками та дітьми, чиї інтереси повинні бути відповідно до правил професійної етики на першому місці; прислухатися до потреб майбутнього вихователя; створення творчого характеру навчання; забезпечення умов для самореалізації; підвищення рівня відповідальності у роботі з батьками; формування вмінь працювати в команді; підвищення рівня корпоративної культури та розвиток комунікативності.

Ключові слова: мотивація, мотив, професійна підготовка майбутніх вихователів, сім'я, учасник бойових дій.

Постановка проблеми. Військове вторгнення російської федерації на територію України 2014-2022 рр., складна соціально-політична й економічна ситуація, що склалася в тимчасово окупованих областях, стала основним каталізатором збільшення кількості мобілізованих. Це, вочевидь, призвело до появи нової категорії суб'єктів права – учасники бойових дій. Унаслідок збільшення кількості сімей, члени яких брали або беруть участь в бойових діях, загострюється низка соціальних, педагогічних, психологічних проблем. Відтак, провідне місце у сучасному українському освітньому просторі посідає проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з сім'ями родин учасників бойових дій. Першочерговими потребами таких сімей є житло, соціальні виплати, освіта дітей дошкільного віку, забезпечення належного рівня життя сімей. Звертаємо увагу на те, що саме діти означеної категорії є активними свідками ситуацій, які відбуваються в суспільстві, і, внаслідок цього, стають особливо вразливими. Кризові процеси у соціумі негативно впливають на психічний стан дошкільників, породжують тривожність, напруженість, почуття невпевненості в завтрашньому дні, стомленість від нестабільності, а, інколи, й жорстокість. Це виявляється в агресивності, ворожості, в міжособистісному спілкуванні з однолітками та дорослими.

У зв'язку із зазначеним вище, дослідження порушеної нами проблеми – мотиваційної складової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з сім'ями учасників бойових дій, її ґрунтовний аналіз слугуватиме удосконаленню означеної компоненти фахової підготовки на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти загалом.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблема мотивації як чинника досягнення результативності певного виду діяльності цікавила багатьох науковців (Ш. Амонашвілі, Л. Божович, М. Боришевський, Л. Виготський, М. Вебер, С. Максименко, А. Маслоу, В. Семиченко, О. Скрипченко, А. Сміт, С. Рубінштейн, Е. Фромм, П. Якобсон та ін.). Мотиваційний аспект підготовки майбутніх педагогів студіюють такі науковці, як О. Антонова, Г. Беленька, Г. Борин, В. Вергунова, О. Дубасенюк, Т. Жаровцева, А. Залізняк, О. Ільченко, Н. Ковалевська, О. Кучерук, М. Машовець, Т. Семеник, С. Омельченко, С. Петренко, О. Поліщук, І. Рогальська-Яблонська та інші. Робота педагога з сім'ями учасників бойових дій є предметом дослідження О. Карабецької, І. Козлова, О. Лугової, І. Луценко, Л. Матвейчук, С. Моцарь, М. Незаймай, В. Торохтія, В. Удот та інших.

Мето статті є теоретичне обґрунтування аспектів мотиваційної складової підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, систематизація, узагальнення, порівняння.

Виклад основного матеріалу. Передусім, варто зазначити, що беззаперечним є надзвичайно вагомий вплив мотивації та її структури на успішність підготовки фахівців будь-якої сфери. Численні дослідження засвідчують залежність ефективності діяльності від сили мотивації: що вища сила мотивації, то вища результативність діяльності; саме наявність у студентів сформованої професійної мотивації відрізняє сильних студентів від невстигаючих (Прудська, 2011, с. 376).

Важливим для нашого дослідження є поняття «мотивація», тому є потреба у його деталізації. Так, Є. Ільїн під мотивацією розуміє психічну діяльність із формування «основної активності людини і спонукання до досягнення обраної мети», які, при їх появі в психічному, постають у вигляді мотиву – складного багатовимірного психологічного утворення (Ільїн, 2000, с. 17). Ця діяльність, за

твердженням Є. Ільїна, є особливим видом детермінації поведінки, складовою вольової сфери.

До поняття «мотивація» психологи відносять цілий комплекс аспектів, під якими розуміється система спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, мотиваційні настанови (диспозиції), ідеали. Як слушно зауважує М. Заброцький, мотивація – опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Головною характеристикою мотиваційної сфери є ієрархія мотивів, що дозволяє виявити особистісний зміст діяльності для будь-якої людини (Заброцький, 2000). Мотивація охоплює багато складових, одні з яких характеризуються як відносно стійкі риси особистості (потреби, інтереси, емоції, настанови, ідеали, цінності), інші – як ситуативні чинники (стимули, вимоги, вплив інших людей, складність завдань тощо).

Учені одностайні в тому, що інтегративним показником мотивації є інтерес, наявність якого, у свою чергу, є показником сформованості мотивів діяльності, важливим фактором розвитку особистості, внутрішнім механізмом навчання; емоційно-пізнавальним ставленням до діяльності, яке за сприятливих обставин переходить в емоційно-пізнавальну спрямованість особистості.

У цьому контексті особливо слушним вважаємо зауваження В. Москальця, що «ключовим питанням психологічного дослідження будь-якої діяльності є з'ясування її мотивації – потреб, мотивів, інтересів, що її зумовлюють, тобто її рушійних сил» (Москалець, 1996, с. 38)

Конструктивним у площині дослідження є виокремлення науковцями у сфері психології таких мотивів навчальної діяльності:

- *широкі соціальні мотиви;*
- *пізнавальні мотиви, що спричинені самою навчальною діяльністю, мотив участі в навчальному процесі;*
- *комунікативні мотиви;*
- *мотиви соціальної ідентифікації (з батьками, однолітками, педагогами);*
- *мотиви особистісного розвитку (професійного самовизначення, матеріального благополуччя);*
- *мотиви успіху (самоствердження, самовираження);*
- *мотиви уникнення неприємностей (Малінка, 2010)*

Отже, цілком правомірно припустити, що мотивацією для майбутнього вихователя слугує бажання вчитися не тільки заради

досягнення академічної успішності, але й для професійного росту у сфері взаємодії з родинами учасників бойових дій.

Нам імпонує позиція В. Удот, згідно з якою в основі мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО) до взаємодії з родинами учасників бойових дій лежить такий критерій, як сформованість професійно важливих цінностей, інтересів й мотивів до професійної педагогічної діяльності під час взаємодії вихователя з родинами учасників бойових дій (РУБД). Цей критерій, за твердженням дослідниці, передбачає низку показників, як-от: цілеспрямоване ставлення майбутнього педагога до участі в процесі взаємодії з РУБД; вибір педагогом власної позиції в умовах взаємодії з родинами учасників бойових дій; усвідомлення важливості педагогічної взаємодії з родинами; наявність мотивів і бажань досягнення високого рівня педагогічної взаємодії з родинами у майбутній професійній діяльності. Мотиваційний компонент, на думку автора, є потребою в наданні педагогічної допомоги родинам учасників бойових дій; спрямованістю на встановлення відносин співробітництва з батьками; орієнтацією на потреби та внутрішні можливості родини (Удот, 2018, с. 225).

М. Незаймай (Незаймай, 2021) базисом мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб вважає такі критерії, як:

– спрямованість мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності;

– наявність сформованої готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання сучасних педагогічних технологій;

– прагнення до саморозвитку, самовдосконалення в педагогічній діяльності.

При цьому показниками окреслених критеріїв, за твердженням автора, є професійна мотивація – провідний вид мотивації; готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання сучасних педагогічних технологій; виражене прагнення до саморозвитку (Незаймай, 2021, с. 170).

Проведений аналіз наукових підходів до визначення мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій дозволяє стверджувати, що

основними його складовими є потреба в наданні психолого-педагогічної допомоги сім'ям учасників бойових дій; орієнтація на потреби та внутрішній виховний потенціал сім'ї; спрямованість на встановлення відносин співробітництва з батьками. Структуру мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура мотиваційного компоненту підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій

	Критерій	Показники
Мотиваційний компонент	Сформованість професійно важливих мотивів, цінностей, інтересів та потреб до педагогічної діяльності під час роботи вихователя з сім'ями учасників бойових дій.	Інтерес до сімей учасників бойових дій як до особливої категорії родин.
		Наявність особистісно значущої мети.
		Високий рівень досягнення мотивації успіху у роботі з сім'ями учасників бойових дій.
		Усвідомлене ставлення до такої категорії сімей, як сім'ї учасників бойових дій.
		Внутрішня потреба до взаємодії з сім'ями учасників бойових дій.
		Наявність вольових якостей, таких як: цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, дисциплінованість, відповідальність та самокритичність у професійній діяльності.

Для конкретизації змісту критеріїв та показників мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів вважаємо доцільним звернутися до досліджень провідного фахівця в галузі дошкільної освіти Г. Беленької, яка, зокрема, виокремлює такі прийоми формування внутрішньої мотивації навчання студентів з урахуванням початкової мотивації:

- за *негативної початкової мотивації навчання* – прийоми встановлення контакту зі студентами («Я тебе розумію»), розкриття дисциплінарних вимог, інтерес до нових можливостей зміни власної особистості, зацікавлення процесом;

- за *процесуальної початкової мотивації навчання* – прийом розкриття значущості предмета для професійного й особистісного зростання, підтримка прагнень;

- за *зовнішньої початкової мотивації навчання* – прийом розкриття значущості предмета для професійного й особистісного зростання, зацікавлення процесом та результатами особистісних змін і досягнень;

- за *соціально спрямованої початкової мотивації навчання* – прийом підтримки студента в його прагненнях, конкретизація соціальних цілей, розкриття можливостей курсу для реалізації визначених цілей;

- за *внутрішньої початкової мотивації навчання* – прийом підтримки студента в його прагненнях, позитивна оцінка та схвалення цілеспрямованості й послідовності дій, залучення до роботи наукового гуртка, проблемної групи (Беленька, 2006).

Суттєвою вважаємо думку І. Трубник (Трубник, 2011) щодо виокремлення таких шляхів забезпечення ступеневої підтримки мотивації майбутніх вихователів:

1. *Розвиток та збагачення потребнісної сфери.* Для особистості потреби набирають вигляду бажань, інтересів, намірів, прагнень, характеру потреби набуває для особистості й звичка – звичний спосіб поведінки у певній ситуації. Суттєво, що звички можуть складатися стихійно, бути продуктом спрямованого виховання, переростати в сталі риси характеру, набувати рис автоматизму.

2. *Задоволення пізнавальних інтересів людини, розвиток когнітивної сфери.* Потреби розвиваються під впливом пізнавальних процесів, в яких бере участь особистість. Потреба знати й розуміти з'являється вже в ранньому віці, причому в дитини вона виявляється навіть більш чітко, ніж у дорослої людини.

3. *Вплив на розвиток чуттєвої сфери, забезпечення впливу на емоції, збудження та підтримка позитивних емоцій.* Важливість включення емоційної сфери в пізнавальному процесі, у процесі морального становлення підкреслюється вітчизняними та зарубіжними психологами. Отже, крім когнітивної сфери, дуже важливою є чуттєва сфера, яка також впливає на формування мотивації.

4. *Вплив на розвиток естетичних потреб.* Особливе місце в професійному вихованні, на наш погляд, посідають естетичні потреби. Тому в педагогічному процесі закладу вищої освіти слід створювати умови, за яких майбутній вихователю матиме можливість спілкування з природою, милування нею, під тонким та тактовним керівництвом з боку викладача.

5. *Створення відповідного розвивального середовища,* оскільки на спонукання особистості до тієї чи іншої дії впливає її інтерпретація зовнішніх та внутрішніх подій.

6. *Звернення до попереднього досвіду.* Стимулювати, викликати нові потреби можна, лише спираючись на вже наявні. Потреби залежать від загальної спрямованості особистості, яка здатна змінюватися через вияв у неї нових потреб. Настанови можна створювати, організовувати, забезпечувати, мотивувати – це і є завданням виховання, вирішити яке, втім, реально, лише враховуючи характер всього попереднього досвіду конкретної людини.

7. *Забезпечення ситуації успіху, задоволення потреби в компетентності.* Для виховання особливо важливими є мотиви досягнення – потреба та прагнення людини до успіху в різних видах діяльності. До них належать: бажання вчитися, знати, розуміти, потреба бути не гіршим за інших, ставати кращим, бажання визнання та ін. Ця умова особливо важлива для впливу на формування внутрішньої мотивації.

8. *Організація спеціальної діяльності,* що охоплює елементи самопізнання, ціннісного аналізу та реальних дій у зовнішньому світі. Цей шлях пов'язаний із задоволенням глибинних потреб особистості: у самодетермінації (потреба відчувати себе джерелом власної активності), у компетентності (потреба відчувати себе компетентним, умілим знавцем), у значущих міжособистісних стосунках (потреба бути включеним у значущі стосунки з іншими людьми в процесі діяльності). Така діяльність сприяє поглибленому аналізу власних цінностей та формуванню елементів внутрішньої мотивації.

Отже, проведений аналіз низки психолого-педагогічних досліджень дозволяє виокремити умови ефективної реалізації мотиваційного компоненту підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових, серед яких, зокрема, такі:

- налаштування майбутніх педагогів на усвідомлення цінності своєї професії, відчуття радості від успіхів у роботі з сім'ями учасників бойових дій, зміцнення творчої енергії та працездатності;

- сприятливий мікроклімат, за якого майбутній педагог-вихователь професійно зростає, сприяє розвитку його фахової компетентності, допомагає поліпшити самооцінку, вдосконалити знання й уміння;

- прагнення майбутніх вихователів до вдосконалення форм та методів роботи з сім'ями учасників бойових дій як першооснови професійної діяльності;

- організація взаємодії вихователів із батьками та дітьми, чії інтереси повинні бути першорядними відповідно до правил професійної етики;
- прислухатися до потреб майбутнього вихователя;
- створення творчого характеру навчання, можливість оцінювати колег, творча участь у розвитку закладу вищої освіти, у презентації його роботи;
- забезпечення умов для самореалізації майбутніх вихователів;
- підвищення рівня відповідальності у роботі з батьками;
- формування вмінь працювати в команді (вихователі – діти – батьки; вихователі – батьки – діти),
- підвищення рівня корпоративної культури та розвиток комунікативності майбутнього вихователя.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, мотивацією професійної підготовки майбутнього вихователя слугує бажання вчитися не тільки заради досягнення академічної успішності, але і для професійного росту, зокрема, у сфері взаємодії з родинами учасників бойових дій. Узагальнено, що основним критерієм мотиваційного показника підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій є сформованість професійно важливих мотивів, цінностей, інтересів та потреб до педагогічної діяльності під час роботи вихователя з названими родинами.

На нашу думку, визначений критерій та конкретизовані показники мотиваційного компонента підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій потребують комплексної діагностики, що дозволить із достатнім ступенем надійності й валідності визначити рівні сформованості готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з сім'ями учасників бойових дій, що може слугувати предметом *подальших наукових розвідок*.

ЛІТЕРАТУРА

- Беленька, Г. В. (2006). *Вихователь дітей дошкільного віку : становлення фахівця в умовах навчання*: монографія. Київ: Світич. (Belenka, G. V. (2006). *Educator of preschool children: becoming a specialist in learning conditions*: Monograph. Kyiv: Svitych).
- Заброцький, М. М. (2000). *Педагогічна психологія*. Київ. (Zabrotskyi, M. M. (2000). *Pedagogical psychology*. Kyiv).
- Ильин, Е. П. (2000). *Мотивация и мотивы*. СПб: Питер. (Ilyin, E. P. (2000). *Motivation and motives*. St. Petersburg: Peter).

- Малінка, О. О. (2011). *Психологічні проблеми мотивації навчально-професійної діяльності студентів у сучасних умовах*. URL: <https://bit.ly/3BP4UsV>. (Malinka, O. O. (2011). *Psychological problems of motivating the educational and professional activity of students in modern conditions*. URL: <https://bit.ly/3BP4UsV>).
- Москалець, В. П. (1996). Основа мотивації художньо-естетичної діяльності. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія, 1*, 38–48. (Moskalets, V. P. (1996). The basis of motivation of artistic and aesthetic activity. *Collection of scientific works: philosophy, sociology, psychology, 1*, 38–48).
- Незаймай, М. (2021). *Формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб* (дис. ... док. філософії). Івано-Франківськ. (Nezaimai, M. (2021). *Formation of readiness of future teachers of preschool education institutions for pedagogical interaction with families of children of internally displaced persons* (diss. ... doc. philosophy). Ivano-Frankivsk).
- Прудська, О. (2011). Дослідження факторів психологічної адаптації студентів-першокурсників до навчально-професійної діяльності. *Освіта регіону, 3*, 375–381. (Prudska, O. (2011). Study of factors of psychological adaptation of first-year students to educational and professional activities. *Education of the region, 3*, 375–381).
- Трубник, І. В. (2011). *Формування мотиваційного компонента професійної готовності майбутніх вихователів*. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/6_2011/71.pdf. (Trubnyk, I. V. (2011). *Formation of the motivational component of professional readiness of future educators*. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/6_2011/71.pdf).
- У Мінветеранів назвали кількість людей в Україні зі статусом учасника бойових дій. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-donbas-uchasnyky-boyovidiyi-status/31109641.html>. (*The Ministry of Veterans has named the number of people in Ukraine with the status of a participant in hostilities*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-donbas-uchasnyky-boyovidiyi-status/31109641.html>).
- Удот, В. (2018) Обґрунтування структури та індикаторних показників готовності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія «Педагогічні науки: реалії та перспективи», 62*, 223–227. (Udot, V. (2018) Justification of the structure and indicator indicators of the readiness of the future teacher of the preschool education institution to interact with the families of the participants in hostilities. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series «Pedagogical Sciences: Realities and Prospects», 62*, 223–227).
- Яблонський, А. І. (1997) Мотиваційний компонент в структурі мотиваційної готовності студентів до педагогічної діяльності. *Вісник Харківського університету. Серія «Психологія», 395*, 134–138. (Yablonsky, A.I. (1997) Motivational component in the structure of motivational readiness of students for pedagogical activity. *Bulletin of Kharkiv University. «Psychology» series, 395*, 134–138).

SUMMARY

Prima Raisa. Motivation component of the preparation of future educators to work with families of combat participants.

The article is devoted to the theoretical substantiation of aspects of the motivational component of training future educators to work with families of combatants. Psychological and pedagogical approaches to defining the concepts of "motivation", "motive", "motivational readiness of future teachers" were analyzed. It was found that the motivation for the future educator is the desire to learn not only for the sake of achieving academic success, but also for professional growth in the field of interaction with families of combatants. Scientific approaches to determining the structure of the motivational component of training future educators to work with families of combatants, methods and ways of its implementation are analyzed. The criterion of the motivational component (the formation of professionally important motives, values, interests and needs for pedagogical activity during the work of the educator with the families of combatants) and its indicators (interest in the families of combatants as a special category of families; the presence of personally significant goals; a high level of motivation to achieve success in working with families of combatants, a conscious attitude to such a category of families as families of combatants, an internal need to interact with families of combatants, the presence of willpower, such as: purposefulness, perseverance, independence, discipline, responsibility and self-criticism in professional activities. The conditions for the implementation of the motivational component of training future educators to work with families of combatants are outlined: setting future teachers to realize the value of their profession; favorable microclimate; the desire of future educators to improve the forms and methods of work; organization of interaction of educators with parents and children, whose interests should be in the first place according to the rules of professional ethics; listen to the needs of the future teacher; creating a creative nature of education; provision of conditions for self-realization; increasing the level of responsibility in working with parents; forming skills to work in a team; raising the level of corporate culture and developing communication skills.

Key words: motivation, motive, professional training of future educators, family, participant in hostilities.

УДК 378.147

Людмила Романишина

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-6026-2614

Богдан Крищук

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-9999-5356

Лідія Нанівська

Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
ORCID ID 0000-0002-8922-8241
DOI 10.24139/2312-5993/2022.04/110-120

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто сутність управлінської діяльності майбутніх бакалаврів з військового управління, спрямовану на оптимізацію й ефективне